

Anatolie CANANĂU,
lector al catedrei „Drept polițienesc”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
magistru în drept

METODE ȘI TEHNICI DE CERCETARE A DELINCVENȚEI JUVENILE

“Metodele și tehnicile de cercetare folosite în criminologie reprezintă nu altceva, decât ordinea, care se pune în învățarea unei științe urmînd condițiile și particularitățile acelei științe și numai atunci, cînd gîndirea devine un instrument de cercetare”

Albert Brimo

Elemente de cercetare științifică a delincvenței juvenile au existat încă din perioada anterioară constituirii criminologiei ca disciplină relativ autonomă. Ele constau în studii monodisciplinare (medicale și sociale), însă, de regulă, acestea fiind conexe studierii criminalității adulților.

În general, în cercetarea empirică a criminalității este necesar să se formuleze cu claritate problemele, care urmează a fi studiate, și să se procedeze la clarificarea conceptuală a termenilor folosiți. Proiectarea unei cercetări presupune și opțiunea pentru anumite metode și tehnici, în funcție de care sunt elaborate elementele de lucru. Prelucrarea și interpretarea datelor culese sunt etapele, din care decurge prezentarea concluziilor și gradul lor de generalitate. Atunci cînd investigația are ca obiect cunoașterea etiologiei delincvenței juvenile în ansamblul ei, trebuie să se aibă în vedere, că explicația causală diferă în funcție de genul faptei săvîrșite, punîndu-se un accent deosebit pe analiza motivațiilor, care au determinat nemijlocit trecerea la act [1. p. 204].

În cazul științelor noi, cum este și criminologia, care-și propune să observe, să localizeze și să clasifice delincvența și ale cărei începuturi datează de la sfârșitul secolului al XIX-lea, se pune frecvent întrebarea, dacă prin specificitatea metodelor și tehnicilor folosite se justifică existența acestor discipline ca fiind autonome în raport cu altele. Pentru a putea răspunde ușor la această întrebare este necesar să evidențiem mai întâi sensurile etimologice ale noțiunilor: “metode” și “tehnici”.

Prin urmare, în sens etimologic, noțiunea „metodă” poate fi definită, în general, ca un mod de cercetare, de cunoaștere și de transformare a realității. Metoda constituie un mod de a proceda, un procedeu sau un ansamblu de procedee utilizate în vederea cunoașterii unui obiect studiat.

Spre deosebire de metodele de cercetare, tehnicile de cercetare reprezintă ansamblul metodelor, procedeele și regulilor, îmbinate cu o anume măiestrie personală și aplicate în executarea unei operațiuni ori lucrări sau, în general, în practicarea unei profesii [2. pag. 77].

În cercetarea criminologică între aceste noțiuni se observă o apropiere, care nu face altceva, decât să confirme motivul, pentru care deseori aceeași denumire este utilizată pentru desemnarea ambelor metode.

Importanța metodelor și tehnicilor în cercetarea criminologică este incontestabilă de vreme ce în cercetarea criminologică folosirea unei metode sau a unei tehnici riguroase constituie un element esențial, care se referă la ansamblul activităților de investigare, începînd cu proiectarea studiilor și finisînd cu interpretarea și formularea rezultatelor [4. pag. 65].

La general, în cercetarea criminologică problematica metodelor și tehnicilor de investigație cuprinde toate etapele cercetării, deoarece încă din faza delimitării și precizării problemei, care constituie obiectul investigației științifice, este necesară o opțiune metodologică clară și o prefigurare a diferitelor tehnici, care vor putea fi utilizate.

Pentru a putea elucida problema metodelor și tehnicilor în cercetarea delincvenței juvenile este necesar de evidențiat și de enumerat ansamblul metodelor și tehnicilor specifice cercetării criminologice la general [3. pag. 17]. Respectiv, complexitatea fenomenului infracțional face ca abordarea cu-

noașterii sale științifice să fie una de natură interdisciplinară, fiind necesare atât opiniile cu caracter sociologic, psihologic, dar și biologic, antropologic și juridic. Criminologia este interesată, în primul rând, de relația cauzată și de particularitățile specifice fenomenului infracțional și al infracțiunii concrete.

Ca metode particulare, specifice cercetării criminologice, identificăm: observația, experimentul, metoda clinică, metoda tipologică, metoda comparativă și cea de predicție.

Dintre tehnicile de cercetare criminologică cu o mai mare aplicabilitate putem să enumerăm: chestionarul, interviul, tehnica documentară și tehnicile secundare [3. pag. 25].

Pornind de la enumerarea metodelor și tehnicilor specifice cercetării criminologice și avînd drept scop reflectarea metodelor și tehnicilor utilizate în cercetarea delincvenței juvenile, pentru început este necesar să răspundem la următoarea întrebare: **care ar fi cauzele delincvenței juvenile?** E o întrebare, răspunsul la care ar putea conduce la stabilirea unor variabile independente și dependente, în funcție de care să fie selecționate, culese și prelucrate informațiile relevante pentru găsirea unor răspunsuri concordante cu scopul urmărit. De la această întrebare generală putem deroga un întreg sistem de întrebări, răspunsurile la care ne vor ajuta să evidențiem metodele și tehnicile de cercetare a delincvenței juvenile, a rolului și esenței lor. Dintre aceste întrebări evidențiem:

1. care este amploarea fenomenului în momentul începerii cercetării?
2. care este eficiența sistemului legal în prevenirea delincvenței juvenile?
3. care este eficiența preventivă a activității organelor de poliție în acest sens?
4. care sunt formele de manifestare a delincvenței juvenile și modul cum se distribuie ele pe diferite genuri de infracțiuni grupate în funcție de modul de săvîrșire sau de valorile sociale lezate prin săvîrșirea faptelor ?
5. ce elemente favorizează sau determină disfuncționalitățile din activitatea factorilor cu atribuții educative și formative ?
6. care sunt formele și procedeele de asigurare a integrității sociale post-penale a delincvenților ?

Fiecare dintre problemele enunțate poate să formeze obiectul unei cercetări de sine stătătoare. Dacă se urmărește, însă, cercetarea problemei generale a cauzelor delincvenței juvenile, acest demers trebuie să fie de tip interdisciplinar, indiferent de dificultățile organizării, coordonării și desfășurării acestui gen de cercetare științifică.

Formularea problemelor delincvenței juvenile trebuie să fie însoțită în mod obligatoriu de analiza și precizarea conceptelor, care urmează să fie folosite în elaborarea ipotezelor și interpretarea rezultatelor. Analiza conceptuală limitată contribuie nemijlocit la asocierea și stabilirea legăturilor logice dintre concepte, facilitând astfel elaborarea unei teorii.

De asemenea, analiza conceptuală poate înlătura o serie de contradicții aparente între datele empirice observate, organizând gruparea lor în funcție de semnificația lor reală și contribuind într-o măsură hotăritoare și la formularea ipotezelor de lucru. Definirea și analiza conceptelor este una dintre fazele esențiale ale desfășurării cercetării științifice.

O altă etapă a cercetării delincvenței juvenile o constituie explorarea prealabilă a surselor de informații, care este totodată considerată și faza analizei descriptive, care relevă caracteristicile cantitative ale fenomenului studiat. În cadrul acestei etape analiza datelor statistice reprezintă una dintre operațiunile indispensabile descrierii fenomenului. De exemplu, analiza statistică a criminalității juvenile pune în evidență amploarea fenomenului într-o anumită unitate de timp. Compararea acestor date pe un interval mai mare de timp și în condițiile în care reglementările legale s-au menținut constante poate să ofere repere interesante analizei calitative a fenomenului și a tendințelor sale în timp și în spațiul geografic.

Includerea în documentele de evidență primară a unor informații referitoare la nivelul de instruire școlară, la zona de proveniență și domiciliul la data săvârșirii faptei, la locul de comitere a faptei, reprezintă o serie de date calitative suplimentare, care joacă un rol esențial în efectuarea unei analize statistice a delincvenței juvenile.

Alegerea unităților primare de cercetare (persoane, contravenții) și construirea eșantioanelor reprezentative stratificate în funcție de anumite

criterii (grupe de vîrstă, genul contravenției, ocupație) constituie o altă etapă a cercetării delincvenței juvenile.

Totodată, ca unitate primară de cercetare poate fi considerată și structura instituțională din sistemul organelor judiciare, activitatea lor fiind integrată în ansamblul instituțiilor, care asigură ordinea publică.

Pornind de la această premisă, poate fi analizată și eficiența social-preventivă a măsurilor educative și a sistemului de reeducare a minorilor delincvenți sau predispuși la comiterea de încălcări ale ordinii publice.

În funcție de modul proiectării cercetării (de enunțul problemei, de eventualul model ipotetic construit, de variabilele selecționate și de tipul de investigație considerat ca fiind relevant pentru scopul urmărit) se elaborează tehnicile de cercetare și se alcătuiește echipa de culegere a datelor.

În raport cu alte cercetări sociale alegerea tehnicilor de investigație a delincvenței juvenile prezintă o serie de particularități, iar ansamblul acestor tehnici este condiționat, în particular, de caracterul monodisciplinar, pluridisciplinar sau interdisciplinar al investigației.

Totodată există și o serie de particularități, care restrîng foarte mult setul de tehnici, care poate fi folosit, și impun ca investigatorul de teren să aibă o pregătire specială și o îndelungată experiență profesională [5. pag. 215].

Cele mai bune rezultate în cadrul cercetărilor criminologice sunt obținute în special prin așa numitele “studii de caz”, care constau dintr-un ansamblu de tehnici folosite în studierea personalității, în etnologie, în antropologia culturală și în anumite cercetări sociologice [6. pag. 132]. Un aspect, care trebuie evidențiat, este că această tehnică extrem de complexă trebuie adaptată particularităților subiectului investigat și include observația, interviul oral directiv și non-directiv, analiza de documentare, ancheta socială în familie și mediul de vecinătate, unde a trăit subiectul investigat înaintea și în momentul săvîrșirii faptei, anamneza comportamentului anterior comiterii infracțiunii, teste de diagnostic de personalitate, scale de atitudini față de lege și față de valorile sociale și morale fundamentale, experimente privind capacitatea de integrare în grup etc.

Scopul esențial al “studiului de caz” constă în evidențierea, explorarea

și tratarea trăsăturilor principale și a interdependențelor dintre comportamentele unei persoane sau chiar ale unor grupuri de persoane [6. p. 137].

Ca etapă ulterioară acumulării datelor prelucrarea informațiilor constituie o nouă treaptă a studiului delincvenței juvenile, care presupune distribuirea și centralizarea materialului în funcție de anumite criterii, dintre care evidențiem: domiciliul persoanei, grupul de vîrstă, sex, nivelul de școlarizare, ocupația persoanei, infracțiunea săvîrșită (tipul infracțiunii, metoda, modul și mijloacele utilizate la săvîrșirea ei, participarea și, după caz, materialul caracteristic al persoanei: antecedentele penale, situația familială. Trăsăturile caracteristice personalității, comportamentul în societate, starea sănătății persoanei constituie un alt grup de criterii, care stau la baza sistematizării informațiilor acumulate.

Cît priverște prelucrarea propriu-zisă a datelor și în special aspectul tehnic, este de remarcat faptul că, la general, prelucrarea informațiilor acumulate se realizează computerizat prin utilizarea unor programe speciale, care cuprind mai multe categorii de analize, și anume: analize de corelații simple sau multiple, de regresie, factoriale etc.

Prelucrarea informațiilor constituie premisa derulării unei noi etape în cercetarea delincvenței juvenile – interpretarea informațiilor. Această ultimă etapă presupune generalizarea rezultatelor și prezentarea acestora sub forma unor teorii aplicative, care ar servi drept criteriu de orientare pentru activitatea ansamblului de instituții cu atribuții specifice în domeniul controlului social, penal și de intervenție educativă.

Este de remarcat faptul că, cercetarea criminologică trebuie să se bazeze pe principiile, datele și informațiile furnizate de alte științe și discipline științifice, cele mai esențiale fiind statistica penală, statistica matematică, sociologia, psihologia, psihosociologia, științele medico-biologice, dreptul și, cu precădere, dreptul penal pozitiv, științele economice, antropologia socială și culturală etc.

Fără a emite pretenția, că am reușit să prefigurăm un autentic proiect de ocrotire a minorilor și să evidențiem ansamblul metodelor și tehnicilor de cercetare a delincvenței juvenile, am încercat, totuși, să creionăm cîteva

dintre principalele obiective, care s-ar impune pentru viitor, astfel încât problematica grijii față de minori, a prevenirii și combaterii stării infracționale în rândurile acestei categorii de populație să dobândească valențele unei acțiuni unitare și riguroase. Fără îndoială, în condițiile în care vor fi elaborate norme concrete pentru fiecare instituție în parte și vor fi aplicate la studierea delincvenței juvenile cele mai adecvate forme și metode de cercetare, în condițiile în care conducerea acestei acțiuni va dobândi prerogativele unei misiuni guvernamentale la primă mărime socială, problematica infracționalității în rândurile minorilor se va atenua.

Bibliografia:

1. Banciu D.; Rădulescu S. M.; Introducere în sociologia devianței. – București: EDITURA Științifică și Enciclopedică, 1985.
2. Bădina O.; Basiliade G.; Cunoașterea personalității infractorului minor și strategia cercetării delincvenței juvenile. – București: EDITURA Ministerului de Interne, 1970.
3. Pitulescu I.; Delincvența juvenilă. – București: EDITURA Ministerului de Interne, 1995. – 376 p.
4. Stănoiu R.; Metode și tehnici în cercetarea criminologică. - București: EDITURA Academiei RSR, 1981.
5. Stăchinaru I.; Devierile de conduită la copii. – București: EDITURA Didactică și Pedagogică, 1969.
6. Vlăsceanu L.; Metodologia cercetării sociologice. - București: EDITURA Științifică și Enciclopedică, 1982.